

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

(повне найменування закладу вищої освіти)

Історичний факультет

(назва інституту/факультету)

**Кафедра політології та
державного управління**

(назва кафедри)

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

Демократія: від теорії до практики

(вказати назву навчальної дисципліни (іноземною, якщо дисципліна викладається іноземною мовою))

вибіркова

(вказати: обов'язкова)

Освітньо-професійна програма Міжнародний туризм, Готельно-ресторанний сервіс та туроперейтинг
(назва програми)

Спеціальність 242 "Туризм"

(вказати: код, назва)

Галузь знань 24 "Сфера обслуговування"

(вказати: шифр, назва)

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

(вказати: перший (бакалаврський)/другий (магістерський)/третій (освітньо-науковий))

Факультет Географічний

(назва факультету/інституту, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаною освітньо-професійною програмою)

Мова навчання українська

(вказати: на яких мовах читається дисципліна)

Розробник: Цікул Ірина Василівна, доцент кафедри політології та державного управління,
к.політ.н., Равлик Ірина Олександрівна, асистент кафедри політології та державного управління.

Профайл викладача:

Цікул Ірина Василівна -

[http://www.politicalscience.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/02personnel&data\[2822\]\[caf_pers_id\]=409
&commands\[2822\]=item](http://www.politicalscience.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/02personnel&data[2822][caf_pers_id]=409&commands[2822]=item)

Равлик Ірина Олександрівна -

[http://www.politicalscience.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/02personnel&data\[2822\]\[caf_pers_id\]=1325
&commands\[2822\]=item](http://www.politicalscience.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/02personnel&data[2822][caf_pers_id]=1325&commands[2822]=item)

Контактний тел. 52-30-53

E-mail: i.cikul@chnu.edu.ua , i.ravlyk@chnu.edu.ua

Сторінка курсу в Moodle - <https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=109>

Консультації

Очні консультації: щотижневі

Онлайн-консультації: [googl.meet](https://meet.google.com/)

1. Мета навчальної дисципліни:

Формування і зміцнення знань, навичок, цінностей та ставлень, пов'язаних з ефективною громадянською активністю студентів. Ознайомлення із роллю та діяльністю: громадських організацій, політичних партій, мас-медіа та інших інститутів політичної системи, а також з особливостями взаємодії органів державної влади та громадян в умовах демократії, прав громадян, процесів захисту прав людини і ролі, яку відіграє громадянське суспільство у моніторингу діяльності органів влади та співпраці з ними, а також яким чином вони дозволяють громадянам самостійно чи колективно досягати цілей. Формування **компетентності** здатності реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного, демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Пререквізити: «Актуальні питання історії та культури України».

2. Результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент має набути таких **компетентностей**:

- ЗК1. Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Програмні результати навчання:

- ПРН2. Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії туризму, організації туристичного процесу та туристичної діяльності суб'єктів ринку туристичних послуг, а також світоглядних та суміжних наук

Студенти також мають:

знати:

- основні філософські засади демократичного врядування, ключові концепції та теорії демократії, їх еволюцію;
- ключові принципи розвитку та функціонування демократії;
- засадничі права та свободи людини, їх міжнародні конвенції та пакти у галузі прав людини;
- механізми демократії, їх роль та особливості ефективного функціонування;
- принципи формування громадянського суспільства, чинники що сприяють його розвитку та виклики пов'язані з його утвердженням;
- особливості формування активного громадянина, як одного з ключових суб'єктів демократичного врядування;
- основні філософські засади демократичного врядування, ключові концепції та теорії демократії, їх еволюцію принципи організації роботи на дослідженням суспільно важливої проблема;
- принципи реалізації практичного проекту з суспільно важливої проблема.

вміти:

- застосувати на практиці свої знання, отримані в курсі;
- діяти у відповідності з принципами соціальної відповідальності та громадянської свідомості;
- критично аналізувати інформацію, розглядати питання з різних позицій та приймати обґрунтовані рішення;
- працювати спільно з іншими за ради досягнення мети, ефективно взаємодіяти з людьми різних поглядів та переконань;

- ідентифікувати та досліджувати існуючі у суспільстві проблеми, а також розробляти рекомендації щодо їх вирішення;
- застосовувати інструменти громадської участі для вирішення суспільних проблем;
- визначати складні суспільні, політичні проблеми, складання теми та плану їх дослідження, реалізовувати план дослідження, працювати результати дослідження;
- розробляти план дій за для вирішення проблеми, реалізовувати його та презентувати результати проекту.

3. Опис навчальної дисципліни

3.1 Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни <i>Демократія: від теорії до практики</i>											
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин					Вид підсумкового контролю	
			кредитів	годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота		індивідуальні завдання
Денна	2	3	3	90		30			60		залік
Заочна	2	3	3	90		8			82		залік

3.2. Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							Заочна форма						
	Усього	у тому числі					усього	у тому числі						
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13		
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади демократії та прав людини, механізми їх реалізації														
Тема 1. Філософські засади демократичного врядування	7		2			5			1				6	
Тема 2. Принципи демократії	8		3			5			0,5				7	
Тема 3. Права людини	7		2			5			1				6	
Тема 4. Міжнародні конвенції та пакти про права людини	8		3			5			0,5				7	
Тема 5. Конституціоналізм, ліберальна демократія та їх розвиток в Україні	7		2			5			0,5				7	

Тема 6. Механізми демократії в Україні	8		2			5			0,5			7
Разом за змістовим модулем 1	44		14			30			4			40
Змістовий модуль 2. Роль громадянського суспільства та громадянина в умовах демократії												
Тема 1. Характеристики громадянського суспільства	6		2			4			0,5			6
Тема 2. Громадянське суспільство у демократичних реформах у країнах Східної Європи	7		3			4			0,5			6
Тема 3. Виклики, пов'язані з громадянським суспільством	7		3			4			0,5			6
Тема 4. Громадянство і демократія	6		2			4			0,5			6
Тема 5. Типи громадян	6		2			4			0,5			6
Тема 6. Активні громадяни	4		2			2			0,5			6
Тема 7. Підготовка до захисту студентського проєкту	10		2			8	1		1			6
Разом за змістовим модулем 2	46		16			30	45		4			42
Всього:	90		30			60	90		8			82

3.3. Зміст завдань для самостійної роботи

№	Назва теми	
1	Аналіз шести сценаріїв формування окремих принципів демократії. Вибір теми дослідження (Крок 1).	5
2	Аналіз визначення ключових права людини. Розробка плану дослідження (Крок 2), початок стадії реалізації плану дослідження (Крок 3).	5
3	Аналіз міжнародних конвенції та пактів про права людини. Реалізація плану дослідження (Крок 3).	5
4	Оцінка змін які вносилися до Конституції України (2004, 2010, 2014, 2016 рр.). Опрацювання результатів дослідження (Крок 4).	5
5	Аналіз функцій політичних партій. Дослідження проблеми в контексті прав людини (Крок 5).	5
6	Аналіз прикладів – наскільки широким може бути право на свободу вираження та об'єднання. Розробка плану дій (Крок 6).	5

7	Аналіз розвитку громадянського суспільства у демократичних реформах у країнах Східної Європи (Польща, Чеська Республіка, Румунія та Україна). Підготовка до реалізації плану дій (Крок 7).	5
8	Аналіз моделей взаємодії влади та громадянського суспільства (на основі прикладів із сучасної української реальності). Реалізація плану дій (Крок 7).	5
9	Порівняння ролі та обов'язків громадян у демократичному та недемократичному суспільствах. Продовження реалізації плану дій (Крок 7).	5
10	Оцінка методів громадської участі. Продовження реалізації плану дій (Крок 7).	5
11	Аналіз ефективних механізмів громадської участі в Україні. Підготовка до презентації проекту (Крок 8).	5
12	Підготовка до презентації проекту (Крок 8).	5
	Всього:	60

* ІНДЗ – для змістового модуля, або в цілому для навчальної дисципліни за рішенням кафедри (викладача).

4. Методи навчання

Під час викладання даної навчальної дисципліни використовуються такі методи навчання:

- пояснення, аналіз, пояснення, проблемна ситуація, консультація;
- дослідна робота та метод проекту;
- презентації, відеоматеріали;
- електронне та інтерактивне онлайн-навчання (Moodle, Google Meet);
- самостійна робота за програмою навчальної дисципліни.

5. Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни.

Мінімальний пороговий рівень оцінки варто визначати за допомогою якісних критеріїв і трансформувати його в мінімальну позитивну оцінку використовуваної числової (рейтингової) шкали.

Критерії оцінювання за основними видами робіт – [завантажити >>>](#)

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Зараховано	A (90-100)	відмінно
	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незараховано	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим повторним курсом

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (аудиторна, самостійна та індивідуальна робота)													Кількість балів (залік)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль №1						Змістовий модуль № 2								
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13		
5	5	5	5	5	5	4	4	4	4	5	5	4	40	100

6. Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та демонстрування результатів є:

- стандартизовані тести;
- проекти (наскрізні проекти; індивідуальні та командні проекти; дослідницько-творчі та ін.);
- аналітичні звіти;
- есе;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- презентації та виступи на наукових заходах;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

7. Форми поточного і підсумкового контролю та оцінювання

Форми поточного контролю: обговорення проблеми, дискусія, участь у інтерактивних вправах; тестування, есе, аналітичний звіт, проект, творча робота, презентація результатів виконаних завдань та досліджень, презентація та виступ на науковому заході.

Форма підсумкового контролю: залік.

Поточний контроль здійснюється під час практичних (семінарських) занять і має на меті перевірку знань здобувачів вищої освіти з окремих тем шляхом виконання конкретних завдань (презентацій чи тематичних тестувань). Кількість передбачених балів за різні види робіт зазначені у силабусі, робочій програмі, в системі дистанційного навчання Moodle, куди за умови онлайн-навчання студенти завантажують роботи, і де здійснюється тестовий контроль, та оголошуються під час занять (або виставляються в Moodle). Оцінки (бали) за самостійну роботу виставляються за її виконання у формі презентації в день захисту.

Тестові завдання різних форм розроблені до змістових модулів і покликані перевірити рівень засвоєння теоретичного матеріалу, здатності осмислити і відтворити зміст даної частини дисципліни.

8. Рекомендована література

Основна

1. Демократія: від теорії до практики / [Г. Берроуз, І. Совсун, С. Буров та ін.]. Київ, 2018.
2. Загальна декларація прав людини [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
3. Закон України "Про громадські об'єднання" [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2013. Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>.
4. Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні" [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1997. Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80?test=XX7MfyfCSgkyQdPIZiKEmxN8HI4Z6s80msh8Ie6>.

5. Конституція України., 1996. (Відомості Верховної Ради України (ВВР)). С. 141.
6. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права (Міжнародний пакт ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР N 2148-VIII (2148-08) від 19.10.73) [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_043.
7. Постанова КМУ від 3 листопада 2010 р. N 996 "Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики" [Електронний ресурс]. 2010. Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF>.
8. Правові механізми взаємодії держави і громадянського суспільства в Україні: історичний досвід і виклики сучасності: наукова записка / [Горбатенко В.П. (кер. авт. кол.), Кресіна І.О., Кукуруз О.В., Тимошук В.П., Стрельцова О.В., Матвійчук Л.О.]. К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2013. 82 с.
9. Степаненко В. Громадянське суспільство в Україні. «Помаранчева» стадія становлення // Віче. 2005. №2. С.49-55.
10. Хартія Ради Європи з освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини – Київ: Основа, 2017. 44 с.
11. Цвих В. Громадянське суспільство. Навчально-методичний посібник / В. Цвих, О. Горбняк, В. Кобильник. Кам'янець-Подільський: Абетка Світ, 2009. 111 с.
12. Dalton R. Citizenship Norms and the Expansion of Political Participation / Russel J. Dalton. // Political Studies. 2008. №56. С. 76–98.
13. Democracy Index 2017: Free speech under attack [Електронний ресурс] // The Economist Intelligence Unit. 2018. Режим доступу до ресурсу: http://pages.eiu.com/rs/753-RIQ438/images/Democracy_Index_2017.pdf.
14. Diamond L. "Rethinking Civil Society: Toward Democratic 33 Consolidation / Larry Diamond. // Journal of Democracy. 1994. №5. С. 4–17.
15. How Can Citizens Participate? We the People: The Citizen & the Constitution [Електронний ресурс] // The Center for Civic Education, 2nd Edition. – 1998. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.civiced.org/resources/curriculum/lesson-plans/456-how-can-citizens-participate>.
16. O'Brien E. Democracy for All: Human Rights and Street Law Legal Literacy Programs [Електронний ресурс]. 2014. Режим доступу до ресурсу: <http://www.nylslawreview.com/wp-content/uploads/sites/16/2014/11/OBrien.pdf>.
17. Westheimer & Kahne. What Kind of Citizen, the Politics of Educating for Democracy // American Educational Research Journal. 2004. №41. С. 237–269.
18. Young W. Civic Virtue and Western Civilization [Електронний ресурс] // National Association of Scholars. 2011. Режим доступу до ресурсу: https://www.nas.org/articles/civic_virtue_and_western_civilization.

Допоміжна

1. Альтернативний звіт про реалізацію Україною положень конвенції ООН про права дитини 2002-2008. К., 2009. 90 с. [Електронний ресурс] Режим доступу до ресурсу: <https://www.unicef.org/ukraine/report-ukr.pdf>.
2. Цимбалістий Б. Тавро бездержавності. Політична культура українців. Київ, 1994. С. 58.
3. Гиря Г.В. «Кольорові революції» їх сутність та вплив на еволюцію політичних систем на прикладі України та Грузії // <http://visnyk-psp.kpi.ua/article/view/32227/28896>
4. Куницька Г. Протестна активність як складова політичної участі <http://socialscience.com.ua/article/285>
5. Почепцов Г.Г. Віртуальні революції: використання віртуальних об'єктів при зміні влади // Політичний менеджмент. 2004. № 4 (7). С.10-22. <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=29&c=443>
6. Права людини в Україні - 2008. Доповідь правозахисних організацій [Електронний ресурс] // Українська Гельсінська спілка з прав людини. 2009. Режим доступу до ресурсу: <http://khpg.org/files/docs/1246095196.pdf>.

7. Hansen P. Hannah Arendt: Politics, History and Citizenship / Phillip Hansen., 2013.
8. IREX. Protect Yourself from the Flood of Information [Електронний ресурс] / IREX, Academy of Ukrainian Press, StopFake – Режим доступу до ресурсу: <https://www.irex.org/sites/default/files/pdf/citizen-media-literacy-project-trainer-manual.pdf>.
9. The U.S. Declaration of Independence [Електронний ресурс]. 1776. Режим доступу до ресурсу: <https://www.archives.gov/founding-docs/declaration-transcript>. Стр. 11
10. Tonge J. Does Citizenship Education Make Young People Better-Engaged Citizens? / J. Tonge, A. Mycock, B. Jeffery. // Political Studies. 2012. №60. С. 578-602.
11. Weigle M. Civil Society in Reforming Communist Regimes: The Logic of Emergence / M. Weigle, J. Butterfield. // Comparative Politics 25. 1992. №1. С. 1-23.
12. What is International Humanitarian Law? [Електронний ресурс] // International Red Cross. 2004. Режим доступу до ресурсу: https://www.icrc.org/eng/assets/files/other/what_is_ihl.pdf.
13. Whipps H. What is the Magna Carta? [Електронний ресурс] / Heather Whipps. 2012. Режим доступу до ресурсу: <https://www.livescience.com/2458-magna-carta-changed-world.html>.

Інформаційні ресурси

1. Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) <https://www.usaid.gov/node/267171>
2. Верховна Рада України <https://www.rada.gov.ua/>
3. Міжнародна фундація виборчих систем (IFES) <https://ifesukraine.org/pro-ifes-ukrayina/>
4. Українська Гельсінська спілка з прав людини <https://helsinki.org.ua/>
5. Український незалежний центр політичних досліджень <http://www.ucipr.org.ua/index.php?lang=ua>
6. Фонд «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва» <https://dif.org.ua/>
7. Центр протидії корупції <https://antac.org.ua/>
8. Amnesty International <https://www.amnesty.org.ua/>